

Prof. dr hab. Ryszard Cymerman, prof. zw.
Wydział Geodezji, Inżynierii Przestrzennej i Budownictwa
UWM w Olsztynie

Recenzja rozprawy doktorskiej **mgr inż. Dominika Bażanta**
nt.: „Parki wiejskie w zagospodarowaniu przestrzennym regionu”
wykonanej pod kierunkiem **prof. dr hab. Heronima Olenderka**
na Wydziale Leśnym - Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

I. Wstęp

Parki wiejskie to przestrzeń stworzona przez człowieka, która swoją odmienną przestrzenną zawdzięcza wyobraźni projektantów, ich wrażliwości środowiskowej i estetycznej oraz konieczności ochrony przyrody. Głównymi elementami parku decydującymi o strukturze poziomej są układy przestrzenne (kompozycja), a decydującymi o strukturze pionowej i jednocześnie pełniąc rolę tworzywa przestrzennego parku są rośliny, obiekty budowlane (budynki, budowle, obiekty małej architektury). Szczególną rolę w tworzywie przestrzennym parku odgrywają drzewa, które nie mają substytutu zastępczego.

Parki, tak jak każda inna przestrzeń, posiadają określone walory ekonomiczne, środowiskowe, społeczne i historyczne. Należy tu wspomnieć, że unikatowość przestrzeni jest tworem kompozycji przestrzennej i materiału tworzącego głównie drzew i dlatego wartość drzew może wyznaczać wartość całego parku.

Recenzowana praca najogólniej mówiąc, dotyczy opracowania **wieloaspektowej metody określania wartości parku**, z ukazaniem możliwości jej wykorzystania do działań planistycznych, ochronnych i gospodarczych..

II. Ocena merytoryczna

1. Dobór tematu i poprawność jego sformułowania

Podjęty problem jest ważny i aktualny, szczególnie w kontekście zabezpieczenia walorów historycznych i ekologicznych parków. Na omawianych obszarach nie da się wprowadzić zaka-

zów typowo ochronnych charakterystycznych dla zabytków, gdyż główne tworzywo (rośliny) jest organizmem żywym i ochrona polega tu głównie na dbaniu o zdrowie roślin i zachowanie układów przestrzennych. Wartości: przyrodnicza, społeczna, naukowo-dydaktyczna oraz gospodarcza są wyznacznikiem stanu parku. W tym też kontekście uważam podjęty temat za przydatny i to nie tylko dla rozwoju wiedzy, ale także w aspekcie możliwości aplikacyjnych. Sformułowanie tematu mogło być trafniejsze, gdyż obecny temat sugeruje, że szuka się roli parków wiejskich w zagospodarowaniu przestrzennym regionu, a praca jest poświęcona opracowaniu metody oceny i waloryzacji parków wiejskich, która może być wykorzystana także w planowaniu przestrzennym, ale także w wielu innych działaniach. Treść pracy także odnosi się bardziej do planowania lokalnego, a nie regionalnego. Moim zdaniem tytuł pracy powinien brzmieć: „**Opracowanie metody oceny parków wiejskich w gospodarowaniu przestrzenią**”. Jest to oczywiście propozycja do dyskusji.

2. Określenie celów i ich realizacja

Celem głównym prowadzonych badań według Autora jest: *określenie wpływu parków wiejskich na gospodarkę przestrzenną w regionie na przykładzie terenu administracyjnego Nadleśnictwa Taczanów.*

Tak sformułowany cel główny jest nie tylko ogólnym, ale i bardzo szerokim i zarazem trudnym do zrealizowania w jednej rozprawie naukowej. Tak naprawdę, to z mojego osądu wynika, że celem pracy było opracowanie metody oceny stanu parków wiejskich - metody, która może być wykorzystana w procesie planowania przestrzennego, zarówno na szczeblu regionalnym jak i lokalnym.

Przyjęta hipoteza badawcza, że **parki wiejskie są istotnym elementem przestrzeni wiejskiej i mają znaczący wpływ na rozwój regionu** jest poprawna, ale postawiona nieco na wyrost, gdyż jest ona następnie dowodzona poprzez wskazanie różnych walorów parku: walorów przyrodniczych, społecznych, naukowo-dydaktycznych i gospodarczych. Te walory pozwalają na ocenę stanu parku i wykorzystanie tego w gospodarowaniu przestrzenią.

Przedmiotem badań było 16 parków wiejskich położonych na terenie administracyjnym Nadleśnictwa Taczanów.

Przyjmując założenie, że w tak ogólnie sformułowanym celu, mieści się cel opracowanie metody waloryzacji parku, to stwierdzam, że ten cel został osiągnięty i jego realizację oceniam bardzo wysoko.

3. Ocena doboru literatury

Cytowana literatura obejmuje 145 pozycji bibliograficznych, w tym 5 obcojęzycznych, 2 strony internetowe (www). Bibliografia dotyczy trzech głównych wątków: architektury krajobrazu, wartościowania parków i projektowania parków oraz leśnictwa. Wybrana literatura zawiera najistotniejsze osiągnięcia w zakresie przedmiotu rozprawy. **Dobór literatury oraz formę jej przedstawienia oceniam pozytywnie.**

4. Ocena własnego wkładu, nowości zawarte w pracy

Praca zawarta jest na 125 stronach, w tym 108 stron tekstu; pozostałe to strony zawierające informacje redakcyjne (spis treści, literatura). Tekst podzielony jest na 7 rozdziałów. Najistotniejsze osiągnięcia rozprawy są zawarte w rozdziałach: 4, 5, 6 i 7.

⇒ rozdział 4 zawiera metodykę badań;

⇒ rozdziały 5, 6 i 7 zawierają wyniki badań, przy czym w rozdziale 5 przedstawiono charakterystykę obiektów badawczych, w 6 dyskusję, a w 7 podsumowanie i wnioski.

W rozdziale 4 Autor przedstawia listę materiałów wyjściowych i tu definiuje podstawowe grupy wskaźników oceny stanu parków wiejskich w kontekście pełnionej przez nie funkcji. Chodzi tu o wskaźniki oceniające funkcje: przyrodniczą, społeczną, naukowo-dydaktyczną i gospodarczą. Do tych grup wskaźników dobiera wskaźniki charakteryzujące i tak:

- do oceny funkcji przyrodniczej przypisano 9 wskaźników;
- do oceny funkcji społecznej – 3 wskaźniki;
- do oceny funkcji naukowo- dydaktycznej – 2 wskaźniki;
- do oceny funkcji gospodarczej – 5 wskaźników.

Razem wyodrębnia Kandydat 19 różnych wskaźników, przydzielając każdemu z nich maksymalną notę 5 punktów (jeden wskaźnik ma maksymalną notę 10 pkt. – wskaźnik powierzchni). Łącznie zatem maksymalna ocena parku może wynieść 100 pkt.

W przyjętej metodzie poszczególne grupy wskaźników zostały potraktowane różnie (poprzez różną liczbę wskaźników), a poszczególne wskaźniki jednakowo – maksymalne po 5 pkt. (z wyjątkiem jednego, o którym wspomniano wyżej). Takie podejście cechuje duża doza subiektywizmu i dowolności.

Jest to oczywiście sprawa badacza, ale prosiłbym o wyjaśnienie:

1. Jak ustalono (wybrano) poszczególne wskaźniki?
2. Dlaczego poszczególne grupy wskaźników mają różne wagi?

3. Dlaczego każdy wskaźnik ma taką samą wagę (liczba pkt. od 0 do 5)?

Przyjęta metodyka została wykorzystana do zwaloryzowania badanych 16 parków wiejskich, pozwalając z pewnością na ich porównawczą ocenę i wskazanie, które z nich cechują się poszczególnymi walorami, co może usprawiedliwiać szersze sformułowanie tytułu niż proponuje Recenzent.

Opracowana metoda (mimo subiektywizmu) jest niewątpliwym osiągnięciem Kandydata, a wykonana waloryzacja 16 obiektów badawczych już jest osiągnięciem poznawczym.

Autor podaje też pomysł przeliczenia wartości ogólnej parku i jego wartości ekonomicznej na walory pieniężne. Powstaje tu jednak problem: na ile złotych można wycenić jeden punkt wartości ogólnej i wartości ekonomicznej. Propozycja Autora, by 1 pkt wartości ogólnej odpowiadał 75tys. zł, a 1 pkt wartości ekonomicznej odpowiadał 100tys. zł należy potraktować jako propozycję bez pokrycia i zaprezentowaną jako przykład. Tak określona wartość parku z pewnością nie będzie wartością rynkową i w przyszłości proponuję by wartość 1 pkt. określić z analiz rynkowych. Zaproponowane grupy wskaźników i sposób ich kwantyfikowania mogą odpowiadać cechom i ich wagom przy określaniu wartości rynkowej.

Widzę zatem dosyć szerokie zastosowanie zaproponowanej metody waloryzacji parków wiejskich, nie tylko przy ustalaniu zasad ich ochrony i w planowaniu przestrzennym, ale także w gospodarce nieruchomościami i ich wycenie.

W tym miejscu mam jeszcze dwie uwagi dyskusyjne i prośbę by ustosunkować się do nich:

1. Przy recenzji pracy Pana Zdzisława Kaczmarskiego miałem wątpliwości do możliwości wykorzystania metody opracowanej przez Rokoszę do oceny wartości dendrologicznej parku, gdzie końcowy wynik zależy od ilorazu drzew w I klasie do ogólnej liczby drzew w parku. Metoda ta nie uwzględniając optymalnej liczby drzew, jaka powinna się znajdować w parku. Metoda ta jest również wykorzystana w tej rozprawie i jak ją odnieść do współczynników „liczba drzew i liczba gatunków”.

2. Jaka jest rola nadleśnictwa w gospodarowaniu przestrzenią parków wiejskich?

Rozdział 5 zawarty na 70 stronach to szczegółowy i ciekawy opis 16 badanych parków zawierający w każdym przypadku: historię powstania, charakterystykę przestrzenną, charakterystykę przyrodniczą, infrastrukturę i aspekty ekonomiczne – dodatkowo dokumentowane pięknymi zdjęciami. Rozdział 6 zawiera wynik badań i ich analizę, a w rozdziale 7 jest podsumowanie i wnioski.

Do tych rozdziałów nie wnoszę uwag.

III. Podsumowanie

Podsumowując stwierdzam, że praca, mimo moich drobnych zastrzeżeń metodycznych, stanowi cenny wkład w rozwój badań nad szukaniem sposobów wartościowania przestrzeni, w tym szczególnie terenów cennych pod względem ekologicznym, historycznym i krajobrazowym. Opracowana metoda może być wykorzystana w planowaniu przestrzennym, a po pewnych modyfikacjach także w praktyce wyceny nieruchomości.

W kontekście wymogów formalnych, uważam, że praca spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim (warunkom określonym w art. 13 ustawy z 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (T. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 882) i wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Olsztyn, 2016.11.29.

